

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

філологічний факультет
Кафедра сучасної української мови

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Сучасна українська мова (морфологія, ч. I)

обов'язкова дисципліна

Освітньо-професійна програма «Українська мова та література»

Спеціальність 035 «Філологія»

Галузь знань 01 «Гуманітарні науки»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Факультет філологічний

Мова навчання: українська

Розробник: Томусяк Людмила Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент
кафедри сучасної української мови

Профайл викладача:

<http://clgphil.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/30deps/50modernukrlang/20empl/tomusyak>

Контактний тел. (+380372)584832

E-mail: l.tomusyak@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/user/edit.php?id=17155&course=1>

Консультації Онлайн-консультації: (за домовленістю)

Очні консультації: четвер 13.00 – 14.20

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Морфологія – це одна з частин граматичної будови мови, яка охоплює граматичні класи слів (частини мови), граматичні категорії цих частин мови та їхні форми. Центральне місце у курсі «Морфологія. Ч.1» посідають питання теорії частин мови (іменника, прикметника, числівника, займенника). Пропонований курс вивчає морфологічну систему і структуру сучасної української літературної мови. Саме у морфології укарбовано розмаїття й неповторні вияви будови мови, відтворено граматичні концепції і творчі пошуки сучасних мовознавців. Цей курс містить опис мовних одиниць з погляду функціонування граматичних форм і категорій, тобто функціонально-категорійний підхід.

2. Мета навчальної дисципліни: ознайомити студентів 2-го курсу з основними поняттями морфології (граматичною формою, граматичним значенням, граматичною категорією та парадигмою), вченням про граматичні класи слів, описом формальних засобів, закріплених за відповідними частинами мови та їхніми морфологічними категоріями.

3. Пререквізити. Дисципліна в загальній та спеціалізованій середній школі «Українська мова», дисципліна на 1-му курсі «Лексикологія» та дисципліна на 2-му курсі «Морфеміка і словотвір».

4. Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть набути таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності:

ФК2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови.

ФК6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську мову, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

ФК8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ФК11. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

ФК13. Здатність розуміти лінгвістику як особливу науку, що вивчає структуру і функціонування мови; володіти знаннями з усіх галузей мовознавства, історії української мови та сучасної української мови.

4. Програмні результати навчання.

ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН 3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 10. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 14. Використовувати мови, які передбачені програмою для вивчення, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах

спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

ПРН 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ПРН 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати мовні, літературні, фольклорні явища й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2-й	4	3	90	3	30	30			24	6	іспит
Заочна	2-й	4	3	90	3	8	8			74		іспит

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Граматика як розділ мовознавства. Іменник.													
Тема 1. Морфологія як розділ мовознавства.	3	2	1				5	1					4

Основні питання морфології.												
Тема 2. Система частин мови в українській граматиці.	3	2	1				3	1				2
Тема 3. Іменник як частина мови.	4	2	2				3	3	1			2
Тема 4. Семантико-граматичні розряди іменників.	6	2	2			2	7		1			6
Тема 5. Граматичні категорії іменника. Категорія роду	4	2	2				6					6
Тема 6. Категорія числа іменника.	4	2	2				6					6
Тема 7. Категорія відмінка.	6	2	2			2	6					6
Тема 8. Парадигматика іменників. Відмінювання іменників іншомовного походження.	8	2	2			4	6					6
Модульна контрольна робота	2		2				2		2			
Разом за модулем 1	40	16	16			8	40	4	4			32
Модуль 2												
Змістовий модуль 2. Прикметник як частина мови												
Тема 1. Загальна характеристика прикметника як самостійної частини мови	6	2	1		1	2	4	2	2			
Тема 2. Лексико-	6	2	1		1	2	8					8

граматичні розряди прикметників. Якісні прикметники.												
Тема 3. Відносні прикметники. Порядкові прикметники. Перехід прикметників з однієї семантичної групи в іншу.	7	2	2		1	2	8					8
Тема 4. Система словозміни прикметника.	7	2	2		1	2	6					6
Модульна контрольна робота	2		2				2					2
Разом за модулем 2	28	8	8		4	8	28	2	2			24

Модуль 3

Змістовий модуль 3. Числівник. Займенник

Тема 1. Проблема частиномовної природи числівника. Морфологічні та синтаксичні ознаки числівника.	5	2	1			2	8	2				6
Тема 2. Семантичні та структурно- морфологічні розряди числівників. Словозміна числівників.	7	2	1			4	6					6
Тема 3. Дискусійність питання про статус	8	2	2		2	2	6					6

займенника в сучасній українській мові. Загальна характеристика займенників. Розряди займенників за значенням і їх семантико-граматичні особливості.												
Модульна контрольна робота	2		2				2		2			
Разом за модулем 3	22	6	6		2	8	22	2	2			18
Усього годин	90	30	30		6	24	90	8	8			74

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми
1	Місце граматики у системі розділів про мову.
2	Проблемні питання граматики.
3	Синтаксичні та несинтаксичні граматичні значення.
4	Повнозначні частини мови.
5	Явище субстантивації.
6	Службові частини мови.
7	Елементи аналітизму в морфології української мови.
8	Морфологічні категорії іменника в синтагматиці і парадигматиці.
9	Семантико-синтаксичні параметри категорії відмінка.
10	Словотвір іменників.
11	Семантико-синтаксична характеристика прикметника.
12	Відмінювання і словотвір прикметника.
13	Відмінювання числівників.
14	Займенникові слова у граматичній системі української

	МОВИ.
15	Текстотвірна функція займенників.

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента та ін.

Формами підсумкового контролю є залік, екзамен, комплексний іспит.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- аналітичні звіти;
- реферати;
- есе;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

(Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Іспит

Поточне тестування та самостійна робота														Підсумковий тест (екзамен)	Сума	
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3			40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
3	4	4	3	4	3	5	4	5	5	5	5	3	4	3		

T1, T2...T7 – теми змістових модулів.

7. Рекомендована література

Основна

1. Алексієнко Л. А., Зубань О. М., Козленко І. В. Сучасна українська мова: морфологія : підручник / за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 524 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Загнітко А. П., Соколова С. О. Граматика сучасної української літературної мови / за ред. К. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
3. Глібчук Н. М., Добосевич У. Б. Сучасна українська мова. Морфологія. Практикум : навч. посібник. Київ : Знання, 2009. 486 с.
4. Дружинець М. Л., Порожнюк А. Л. Сучасна українська мова: морфологія іменних частин мови : навч. посіб. Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2013. 254 с.
5. Леонова М. В. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Київ : Вища школа, 1983. 264 с.
6. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. 2-ге вид., доповн. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 328 с.
7. Плющ М. Я., Гальона Н. П., Леута О. І. Сучасна українська літературна мова : збірник вправ : навч. посібник / за ред. М. Я. Плющ. Київ : Вища школа, 1995. 284 с.
8. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1969. 584 с.
9. Сучасна українська літературна мова : підруч. для студ. вузів, які вивч. дисц. "Сучасна українська літературна мова" / за ред. М. Я. Плющ. Київ : Вища школа, 1994. 414 с.
10. Шевчук С. В., Кабиш О. О., Клименко І. В. Сучасна українська літературна мова : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2011. 544 с.
11. Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова : модульний курс : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2007. 823 с.

7. Допоміжна

1. Борецький В. В. Транспозиційні відношення у сфері семантико-граматичних категорій іменника : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.02. Київ, 2008. 19 с.
2. Бутенко Н. П. Словник асоціативних означень іменників в українській мові. Львів : Вища школа, 1989. 243 с.
3. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови. Київ : Наукова думка, 1980. 286 с.
4. Вихованець І. Р. Система відмінків української мови : монографія. Київ : Наукова думка, 1987. 231 с.
5. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наукова думка, 1988. 256 с.
6. Волох О. Т., Чемерисов М. Т., Чернов Є. І. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис. Київ : Вища школа, 1989. 334 с.
7. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія : монографія. Донецьк : ДонДу, 1996. 437 с.
7. Костич Л. М. Історія суфіксальної деривації якісних прикметників української мови : монографія. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2004. 287 с.
8. Костусяк Н. М. Структура міжрівневих категорій сучасної української мови : монографія. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 452 с.
9. Матвіяс І. Г. Іменник в українській мові. Київ : Радянська школа, 1974. 165 с.
10. Мерінов В. В. Функціонально-категорійна аспектуальність граматичного роду іменника в українській мові : монографія. Харків, 2005. 365 с.
11. Мороз Т. Ю. Семантико-граматична асиметрія морфологічних категорій іменника : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.02. Харків, 2008. 18 с.
12. Олійник О. Б., Шинкарук В. Д., Гребницький Г. М. Граматика української мови : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2008. 544 с.
13. Плющ М. Я. Категорія відмінка в семантико-синтаксичній структурі речення. Київ : Вид-во Національного педагогічного ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2016. 252 с.
14. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін. ; за ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища школа, 1993. 336 с.
15. Цілина М. М. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ : Університет «Україна», 2009. 195 с.

Інформаційні ресурси

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія : підручник. Київ : Либідь, 1993. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000769

2. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови : академ. граматика укр. мови / за ред. І. Вихованця. Київ : Унів. вид-во „Пульсари”, 2004. 400 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000844>
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. О. Горпинич. – Київ : Академія, 2004. 364 с. URL : <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi41/0032289.pdf>
4. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова. (Морфологія). URL : [http:// litmisto.org.ua/?page_id=6961](http://litmisto.org.ua/?page_id=6961)
5. Леонова М. В. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. К : Вища школа. Гол. 1983. URL: [rbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001489](http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001489)
6. Плющ М. Я. Граматика української мови : у 2 ч. Ч. 1 : Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. Київ : Вища школа, 2005. 286 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk684094.pdf>
7. Ющук П. І. Українська мова : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Либідь, 2004. 640 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk661731.pdf>